

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

กาแฟเป็นไม้ยืนต้นที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของโลก โดยมีประเทศมากกว่า 50 ประเทศที่ปลูกกาแฟและส่งออกเป็นสินค้าออกที่สำคัญ เพราะกาแฟเป็นเครื่องดื่มที่ทุกคนรู้จักกันเป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นเครื่องดื่มที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในเมล็ดกาแฟมีสารชนิดหนึ่งเรียกว่า คาเฟอีน (Caffein) ซึ่งเป็นสารกระตุ้นประสาททำให้เกิดความกระปรี้กระเปร่า ตื่นตัว ไม่ง่วงนอน ทำให้สมองปลอดโปร่ง ประเทศที่เป็นแหล่งผลิตและส่งออกกาแฟที่ใหญ่ที่สุดในโลก คือ ประเทศบราซิล ซึ่งในประเทศบราซิลกาแฟมีมากกว่า 6,000 พันธุ์ แต่พันธุ์หลักๆ ที่ได้รับความนิยมมี 2 พันธุ์ ได้แก่ อาราบิก้า (Arabica) ซึ่งเป็นกาแฟแบบดั้งเดิม และมีรสชาติดี และ โรบัสต้า (Robusta) ซึ่งมีปริมาณคาเฟอีนสูง และสามารถปลูกในที่ที่ปลูกอาราบิก้าไม่ได้ (คำว่า robust ในภาษาอังกฤษ แปลว่า ทนทาน) ด้วยความที่มีความทนทานมาก จึงทำให้กาแฟโรบัสต้ามีราคาถูกกว่า แต่ผู้คนนิยมดื่มไม่มากนักเนื่องจากมีรสขมและเปรี้ยว ส่วนโรบัสต้าที่มีคุณภาพดีมักถูกนำไปใช้เป็นส่วนผสมของเอสเพรสโซ่ แบบผสม (เอสเพรสโซ่มีสองแบบใหญ่ๆ คือแบบที่เป็นอาราบิก้าแท้ๆ กับแบบที่ผสมกาแฟชนิดอื่นๆ)

สำหรับประเทศไทยนั้น กาแฟนอกจากจะเป็นเครื่องดื่มที่ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบันแล้ว กาแฟยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของเกษตรกรในภาคใต้และภาคเหนือของไทย ในจังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี กระบี่ และเชียงรายซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการเพาะปลูกกาแฟเป็นจำนวนมาก ครอบคลุมครัวเรือนเกษตรกร 28,698 ครัวเรือนในปี 2551 และสามารถทำรายได้เข้าประเทศจากการส่งออกเมล็ดกาแฟในปี 2551 เป็นมูลค่า 150.9 ล้านบาท หรือคิดเป็นปริมาณเท่ากับ 1,662 ตัน ซึ่งหากเทียบกับประเทศคู่แข่งในอาเซียนด้วยกันแล้ว พบว่าไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกอันดับ 3 รองจากประเทศเวียดนามซึ่งเป็น

ประเทศส่งออกกาแฟอันดับหนึ่งของเขียและอันดับสองของโลก และประเทศอินโดนีเซีย

คำว่า "กาแฟ" มีปรากฏในหนังสืออักขราภิธานศรับท์ของหมอบรัดเลย์ ตีพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2416 บอกว่า กาแฟ ต้นไม้อย่างหนึ่งมาแต่เมืองนอกเมืดมันต้มน้ำร้อนกินคล้ายใบชา นอกจากนี้ยังมีบันทึกว่าเมืองไทยปลูกกาแฟมาตั้งแต่สมัยอยุธยา แต่ได้มีการปลูกอย่างแพร่หลายจริงจังในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2367 สมัยรัชกาลที่ 3 เพราะประเทศไทยเริ่มมีการติดต่อค้าขายกับชาวต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ เนเธอร์แลนด์ จึงได้มีการนำกาแฟมาทดลองปลูกกันในพระบรมมหาราชวัง นอกจากนี้พ่อค้าชาวดัชต์หรือชาวอังกฤษจากแหลมมาลายูอาจนำกาแฟเข้ามาแลกเปลี่ยนกันสินค้ากับพ่อค้าชาวไทย จึงมีการนำพันธุ์กาแฟมาปลูกในพื้นที่ภาคใต้ กาแฟพันธุ์โรบัสต้า สันนิฐานว่านำมาปลูกประมาณปี พ.ศ. 2447 ชาวไทยอิสลามชื่อ นายตีหมน เป็นผู้นำมาปลูกครั้งแรกที่ตำบลบ้านตะโหนด อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา สันนิษฐานว่าได้นำมาจากประเทศอินโดนีเซีย เพราะช่วงนั้นประเทศอินโดนีเซียกำลังตื่นตัวการปลูกกาแฟโรบัสต้า จากบันทึกของพระสารศาตร์พลขันธ์ (นายเจรีนี ชาวอิตาลี) กล่าวว่าประเทศไทยมีการนำพันธุ์กาแฟอาราบิก้าเข้ามาปลูกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 แล้ว ต่อมาในระหว่างปี พ.ศ. 2515 ถึง 2522 ได้มีการดำเนินโครงการปลูกพืชทดแทนฝิ่นในเขตภาคเหนือ พบว่ากาแฟอาราบิก้ามีศักยภาพในการปลูกทดแทนฝิ่นได้ ในปี พ.ศ. 2523 จึงมีการส่งเสริมให้มีการปลูกกาแฟอาราบิก้าทดแทนฝิ่นจนถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันผู้คนในจังหวัดเขียรายต่านิยมบริโภคกาแฟสดมากขึ้น เกิดธุรกิจเกี่ยวกับกาแฟสดมากขึ้น สังเกตได้จากมีร้านกาแฟเกิดขึ้นมากมาย การที่กาแฟสดได้รับความนิยมมากหลายเนื่องจาก กาแฟนั้นมีรสชาติที่ถูกปาก และอีกทั้งยังมีหลายหลากรสชาติ รสชาติกาแฟที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันมากได้แก่ เอสเพรสโซ่ (Espresso) มีรสชาติที่เข้มข้น ด้วยรสชาติของกาแฟที่แก่และขม แต่มีกลิ่นหอม เอสเพรสโซ่ที่ดีจะมี Crema หรือฟองครีมละเอียดสีทองลอยอยู่ด้านบนของกาแฟ ที่เป็นสิ่งที่แสดงว่าเอสเพรสโซ่ถ้วยนั้นมีรสชาติที่ดีมากคาปูชิโน

(Cappuccino) เป็นกาแฟที่ใส่ฟองนมลอยหน้าอยู่ด้านบนกาแฟ รสชาติกาแฟคาปูชิโนจะอ่อนกว่าเอสเพรสโซ่เล็กน้อย แต่เข้มข้นกว่าลาเต้และหอมกลั่นนม ลาเต้ (Latte) เป็นกาแฟที่ผสมนมลงไปด้วย ทำให้รสชาติของกาแฟอ่อนกว่าเอสเพรสโซ่และคาปูชิโน มีกลิ่นหอมของนม มอคค่า (Mocha) เป็นกาแฟผสมนมและช็อกโกแลต ทำให้รสชาติของกาแฟไม่เข้มข้นนัก เพราะถูกเจือด้วยนมแต่ก็มีความหอมหวานมันของช็อกโกแลต คาราเมล มัคกีอาโต้ (Caramel Macchiato) เป็นกาแฟที่ผสมนมและน้ำเชื่อมคาราเมล ให้รสชาติที่หอมหวานของคาราเมล และสามารถดื่มได้ง่าย มีรสชาติของกาแฟที่นุ่มนวล

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.11 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้เห็นว่า เครื่องดื่มกาแฟกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากผู้บริโภคในปัจจุบัน ร้านกาแฟจึงต้องหาช่องทางด้านตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นความต้องการและดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภค ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภค ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงได้มุ่งศึกษาถึงเรื่องพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มกาแฟและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคเครื่องดื่มกาแฟของครูและบุคลากรโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย จากการดำเนินการศึกษาเรื่องกาแฟ ในรูปแบบการทำโครงการเรื่อง The coffee & LifeStyle นั้น ได้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย ที่เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้เลือกศึกษาหรือทำโครงการตามความสนใจและความถนัด ดังนั้นฝ่ายงานวิชาการจึงได้จัดการเรียนการสอนให้มี รายวิชาโครงการชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในเรื่องเดียวกันมาใช้ในการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ที่เป็นองค์รวมผ่านกระบวนการที่เป็นวิทยาศาสตร์หรือมีความเชื่อถือได้โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นผู้ให้คำปรึกษา รวมทั้งผลของการศึกษาต้องเป็นข้อค้นพบใหม่ และมีการเผยแพร่ความรู้นั้นต่อสาธารณะ นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มกาแฟและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคเครื่องดื่มกาแฟของครูและบุคลากรโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้จะมุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคเครื่องดื่มกาแฟ ได้แก่ ครูและบุคลากรของโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคกาแฟและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคกาแฟของกลุ่มผู้บริโภคกาแฟในเขตโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย

ขอบเขตด้านเวลา ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ พ.ค - ต.ค.60

นิยามศัพท์เฉพาะ

อเมริกาโน (Americano) กาแฟเอสเพรสโซ่ผสมกับน้ำร้อน

อาราบิก้า (Arabica) กาแฟพันธุ์ดีที่สุดในโลกเป็นสายพันธุ์กาแฟที่อยู่ในวงจรค้าขายมากที่สุด กาแฟพิเศษ (Specialty Coffee) ส่วนใหญ่มีเชื้อสายอาราบิก้าทั้งสิ้น

บาริสต้า (Barista) คนชงกาแฟ

เอสเพรสโซ (Espresso) กาแฟดำรสชาติเข้มข้นคั่วเต็มเมล็ด ชงด้วยเครื่องชงเอสเพรสโซ

ลาเต้ (Latte) เครื่องดื่มกาแฟที่มีส่วนผสมของ espresso, steamed milk จำนวนมากและฟองนมเล็กน้อยอยู่ด้านบน

ม็อคคา (Mocha) เครื่องดื่มกาแฟที่มีส่วนผสมของ espresso, steamed milk จำนวนมากและ mocha syrup โดยทั่วไปจะใช้ dark mocha syrup

การดำเนินการศึกษา

ระยะเวลา	กิจกรรม
พ.ค. 60	1. เตรียมการดำเนินงาน - ประชุมเลือกหัวข้อในการศึกษา - วางแผนการศึกษา และวางแผนการดำเนินงาน แบ่งหัวข้อในการศึกษาค้นคว้า
มิ.ย. - ก.ค. 60	2. ปฏิบัติการ - ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับกาแฟ - ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคกาแฟ - ออกแบบและจัดทำแบบสอบถาม - สัมภาษณ์พฤติกรรมผู้บริโภคกาแฟของบุคคลากร และครู ในโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย
ส.ค. - ก.ย. 60	3. สรุปการดำเนินงาน - รวบรวมข้อมูลและสรุปผลการสำรวจ - นำเสนอค่าสถิติจากการสำรวจ - จัดทำรูปเล่มโครงงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบถึงพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มกาแฟและปัจจัยที่มีผล
ต่อการตัดสินใจบริโภคเครื่องดื่มกาแฟของครูและบุคลากรโรงเรียน
เทศบาล 6 นครเชียงราย